

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

21 päivänä kesäkuuta 2012*

SEUT 49 artikla — Sijoittautumisvapaus — Kansanterveys — Apteekit — Kansallinen apteekkilupajärjestelmä — Sivuapteekkien perustaminen — Edellytykset, jotka vaihtelevat sen mukaan, onko kyse yksityisistä apteekeista vai Helsingin yliopiston apteekista — Helsingin yliopiston apteekki, jolla on farmasian opetukseen ja lääkehuoltoon liittyviä erityistehtäviä

Asiassa C-84/11,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka korkein hallinto-oikeus (Suomi) on esittänyt 21.2.2011 tekemällään välipäätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 24.2.2011, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa, jotka ovat panneet vireille

Marja-Liisa Susisalo,

Olli Tuomaala ja

Merja Ritala,

Helsingin yliopiston apteekin

osallistuessa asioiden käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts sekä tuomarit J. Malenovský, R. Silva de Lapuerta, G. Arestis ja T. von Danwitz (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: P. Mengozzi,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 15.2.2012 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Marja-Liisa Susisalo, Olli Tuomaala ja Merja Ritala, edustajinaan asianajaja A. Kuusniemi-Laine, asianajaja J. Väyrynen ja asianajaja A. Laine,
- Helsingin yliopiston apteekki, edustajinaan asianajaja K. Joenpolvi ja lakimies T. Kauti,
- Suomen hallitus, asiamiehinnään H. Leppo ja J. Heliskoski,

* Oikeudenkäyntikieli: suomi.

— Portugalin hallitus, asiamiehinään L. Inez Fernandes ja P. A. Antunes,

— Euroopan komissio, asiamiehinään E. Paasivirta ja I. V. Rogalski,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 49 artiklan ja SEUT 106 artiklan 2 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain yhtäältä Marja-Liisa Susisalo, Olli Tuomaala ja Merja Ritala sekä toisaalta Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (jäljempänä Fimea) ja Helsingin yliopiston apteekki ja joka koskee viimeksi mainitun hakemusta siirtää yksi sivuapteekeistaan Vantaan kaupungin Tammiston alueelle, sekä asiassa, jossa ovat vastakkain Marja-Liisa Susisalo ja Fimea ja joka koskee Susisalon lupahakemusta sivuapteekin perustamiseksi samalle alueelle.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 3 Lääkelain, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasioissa, 38 §:n mukaan lääkkeitä saa myydä väestölle ainoastaan lääkelain 41 ja 42 §:ssä tarkoitetuista apteekeista ja 52 §:ssä tarkoitetuista sivuapteekeista ja lääkekaapeista. Lääkelain 39 §:n mukaan apteekkeja tulee olla maassa siten, että väestö, mikäli mahdollista, voi vaikeudetta saada lääkkeitä.
- 4 Lääkelain 40 §:n mukaan apteekkiliikettä saa harjoittaa Lääkelaitoksen luvalla (apteekkilupa), joka myönnetään tietyn apteekkiliikkeen harjoittamiseen kunnassa tai sen osassa.
- 5 Lääkelain 41 §:n 1 momentin mukaan uuden apteekin perustamisesta kuntaan tai sen osaan päättää Lääkelaitos lääkkeiden saatavuuden sitä edellyttäessä; lääkkeiden saatavuutta arvioitaessa on otettava huomioon alueen väestömäärä, alueella jo olevat apteekkipalvelut ja muiden terveydenhuollon palvelujen sijoittuminen. Päätös tehdään Lääkelaitoksen omasta tai asianomaisen kunnan aloitteesta. Lääkelaitos voi myös päättää apteekin sijaintialueen muuttamisesta ja apteekin siirtämisestä kunnan osasta toiseen, jos se on tarpeen apteekkipalveluiden turvaamiseksi.
- 6 Lääkelain 42 §:n 1 momentin mukaan Helsingin yliopistolla on oikeus pitää yhtä apteekkia Helsingin kaupungissa ja Kuopion yliopistolla yhtä apteekkia Kuopion kaupungissa. Näiden apteekkien tehtävänä on lääkkeiden myynnin ohella farmasian opetukseen liittyvän harjoittelun ja lääkehuoltoon liittyvän tutkimuksen toteuttaminen. Lääkelakia koskevan hallituksen esityksen mukaan Helsingin yliopiston apteekilla on lääkejakelun lisäksi opetus- ja tutkimustehtäviä sekä erityispalvelutehtäviä eräiden harvinaisten lääkevalmisteiden valmistuksessa.
- 7 Lääkelain 43 §:n 1 momentin mukaan apteekkilupa voidaan myöntää Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle, joka on laillistettu proviisori ja jota ei ole asetettu konkurssiin tai julistettu vajeavaltaiseksi tai jolle ei ole määrätty edunvalvojaa. Kyseisen pykälän 2 momentin mukaan apteekkilupa myönnetään useammasta hakijasta sille, jolla voidaan kokonaisuudessaan katsoa olevan parhaat edellytykset apteekkiliikkeen harjoittamiseen.
- 8 Sivuapteekkien pitämisestä säädetään lääkelain 52 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan alueella, jolla ei väestömäärän vähäisyyden vuoksi voida katsoa olevan riittäviä toimintaedellytyksiä itsenäiselle apteekille mutta jolla lääkkeiden saatavuuden vuoksi tarvitaan apteekkiliikettä, voi olla sivuapteekki. Sivuapteekki voidaan perustaa Lääkelaitoksen tai kunnan aloitteesta. Lääkelaitos myöntää

sivuapteekkiluvan hakemuksesta apteekkarille, jolla on parhaat edellytykset sivuapteekin pitämiseen, kun otetaan huomioon apteekin sijainti ja muut toimintaedellytykset. Lääkelaitos voi myöntää apteekkarille luvan enintään kolmen sivuapteekin pitämiseen.

- 9 Lääkelain 52 §:n 3 momentin mukaan Helsingin yliopisto voi Lääkelaitoksen kussakin tapauksessa antamalla luvalla pitää enintään 16:ta sivuapteekkia.
- 10 Lääkelaitoksen tehtäviä on 1.11.2009 alkaen hoitanut Fimea.

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

- 11 Ennakkoratkaisukysymysten taustalla on kaksi oikeudenkäyntimenettelyä, jotka koskevat sivuapteekkilupahakemuksia.
- 12 Ensimmäinen menettely koskee Helsingin yliopiston apteekin hakemusta siirtää yksi 16 sivuapteekistaan Vantaan kaupungin Tammiston alueelle. Lääkelaitos hyväksyi hakemuksen 28.2.2008 antamallaan päätöksellä. Apteekkarit Susisalo, Tuomaala ja Ritala tekivät päätöksen kumoamiseksi valituksen, jonka Helsingin hallinto-oikeus hylkäsi. Apteekkarit hakivat tähän päätökseen muutosta ennakkoratkaisua pyytäneeltä tuomioistuimelta.
- 13 Toinen menettely koskee Susisalon hakemusta, jolla hänkin on hakenut lupaa sivuapteekin perustamiseen Vantaan kaupungin Tammiston alueelle ja jonka Lääkelaitos hylkäsi 23.6.2008 antamallaan päätöksellä. Helsingin hallinto-oikeuden hylättyä päätöksen kumoamiseksi tehdyn valituksen Susisalo haki tähän päätökseen muutosta ennakkoratkaisua pyytäneeltä tuomioistuimelta.
- 14 Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan sen käsiteltävinä olevien asioiden ratkaisu riippuu unionin oikeuden tulkinnasta, joten se on päättänyt lykätä asioiden käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko unionin oikeuden sijoittautumisvapautta koskevaa SEUT 49 artiklaa tulkittava niin, että se on esteenä Suomen lääkelain apteekkien toimilupajärjestelmää koskevien säännösten soveltamiselle siitä syystä, että Helsingin yliopiston apteekin sivuapteekkien perustamisedellytykset poikkeavat yksityisten apteekkien perustamisedellytyksistä seuraavasti:

a) [Fimean] lääkelain 52 §:n 1 momentin nojalla myöntämällä luvalla yksityinen sivuapteekki voidaan perustaa alueelle, jolla ei väestömäärän vähäisyyden vuoksi voida katsoa olevan riittäviä toimintaedellytyksiä itsenäiselle apteekille mutta jolla lääkkeiden saatavuuden vuoksi tarvitaan apteekkiliikettä ja yksityinen apteekkari jokaista sivuapteekkia varten myönnettävän erillisen luvan perusteella voi pitää enintään kolmea sivuapteekkia. Helsingin yliopiston apteekin sivuapteekki taas voidaan perustaa [Fimean] kussakin tapauksessa lääkelain 52 §:n 3 momentin nojalla antamalla luvalla, jonka myöntämisessä sovellettavaa harkintaa ei ole lain säännöksillä tai muilla kansallisilla määräyksillä rajattu muutoin kuin siten, että Helsingin yliopistolla voi olla enintään kuusitoista sivuapteekkia.

b) [Fimean] on yksityisen sivuapteekin sijoittumispaikkaa määritellessään otettava huomioon apteekin sijainti. Helsingin yliopiston apteekin sivuapteekkien sijoituspaikoista ei ole vastaavaa säännöstä, ja nämä sivuapteekit ovat sijoittuneet eri puolelle Suomea.

- 2) Jos unionin tuomioistuin katsoo, että SEUT 49 artikla on edellä esitettyihin kysymyksiin annettujen vastausten osalta esteenä Helsingin yliopiston apteekkia koskevalle sivuapteekkilupajärjestelmälle, korkein hallinto-oikeus pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua seuraaviin lisäkysymyksiin:

a) Onko Helsingin yliopiston apteekin sivuapteekkilupajärjestelmästä johtuva sijoittautumisvapauden rajoitus perusteltavissa lääkehuoltoa ja farmasian opetusta koskevilla Helsingin yliopiston apteekin erityistehtävistä johtuvilla yleistä etua koskevilla pakottavilla syillä, jotka ovat välttämättömiä ja suhteellisuusperiaatteen mukaisia, ottaen huomioon, että vastaavista erityistehtävistä ei ole säädetty Helsingin yliopiston apteekin sivuapteekkien osalta?

b) Johtuuko Helsingin yliopiston apteekille laissa asetetuista edellä selostetuista erityistehtävistä, että sitä voidaan pitää SEUT 106 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottavana yrityksenä, ja jos näin on, oikeuttaako mainittu SEUT:n määräys poikkeamaan SEUT 49 artiklan sekä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön asettamista hallinnollista ennakkolupaa koskevista vaatimuksista Helsingin yliopiston sivuapteekkien osalta, ottaen huomioon, että vastaavista erityistehtävistä ei ole säädetty Helsingin yliopiston apteekin sivuapteekkien osalta?”

Unionin tuomioistuimen toimivalta

- 15 Helsingin yliopiston apteekin mielestä unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa vastata esitettyihin kysymyksiin erityisesti siksi, ettei pääasioihin liity rajat ylittäviä seikkoja.
- 16 Tästä on muistutettava, että vaikka ennakkoratkaisumenettelyssä noudatettavan toimivallanjaon perusteella yksinomaan kansallisen tuomioistuimen asiana on määrittää niiden kysymysten kohde, jotka se haluaa esittää unionin tuomioistuimelle, unionin tuomioistuimen on oman toimivaltaisuutensa arvioimiseksi poikkeustapauksissa tutkittava ne olosuhteet, joiden vallitessa kansallinen tuomioistuin esitti ennakkoratkaisupyynnön (yhdistetyt asiat C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert, tuomio 9.11.2010, Kok., s. I-11063, 39 kohta).
- 17 Näin on asia erityisesti silloin, kun unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi saatettu ongelma on luonteeltaan täysin hypoteettinen tai kun kansallisen tuomioistuimen pyytämällä unionin oikeussäännön tulkittamisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen. Unionin tuomioistuin ei siis ole toimivaltainen vastaamaan esitettyyn kysymykseen silloin, kun on selvää, ettei unionin oikeuden määräystä tai säännöstä, jonka tulkintaa unionin tuomioistuimelta on pyydetty, voida soveltaa (asia C-567/07, Woningstichting Sint Servatius, tuomio 1.10.2009, Kok., s. I-9021, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 18 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EUT-sopimuksen sijoittautumisvapautta koskevia määräyksiä ei sovelleta tilanteeseen, johon liittyvät kaikki seikat rajoittuvat yhden ainoan jäsenvaltion alueelle (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-54/88, C-91/88 ja C-14/89, Nino ym., tuomio 3.10.1990, Kok., s. I-3537, 11 kohta; asia C-134/94, Esso Española, tuomio 30.11.1995, Kok., s. I-4223, 17 kohta ja asia C-389/05, komissio v. Ranska, tuomio 17.7.2008, Kok., s. I-5397, 49 kohta).
- 19 Ennakkoratkaisupyynnöstä ja unionin tuomioistuimelle esitetystä kirjallisista huomautuksista ilmenee, että kaikki pääasioihin liittyvät seikat rajoittuvat Suomeen. Niinpä niissä ei ole kyse SEUT 49 artiklassa määrätystä sijoittautumisoikeuden käytöstä.
- 20 Vastaus voi kuitenkin pääasioissa kyseessä olevan kaltaisessa täysin jäsenvaltion sisäisessäkin tilanteessa olla ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle hyödyllinen erityisesti tilanteessa, jossa sillä on nyt kyseessä olevien kaltaisissa menettelyissä kansallisen oikeuden nojalla velvollisuus myöntää Suomen kansalaiselle samat oikeudet kuin jonkin muun jäsenvaltion kansalaisella olisi unionin oikeuden perusteella samanlaisessa tilanteessa (ks. yhdistetyt asiat C-570/07 ja C-571/07, Blanco Pérez ja Chao Gómez, tuomio 1.6.2010, Kok., s. I-4629, 39 kohta; asia C-393/08, Sbarigia, tuomio 1.7.2010, Kok., s. I-6333, 23 kohta ja asia C-245/09, Omalet, tuomio 22.12.2010, Kok., s. I-13771, 15 kohta).
- 21 Pääasioiden valittajien edustaja totesi istunnossa, että Suomen hallinto-oikeudessa on sääntöjä, joilla varmistetaan, ettei Suomen kansalaisiin kohdistu käänteistä syrjintää. Ei siis ole selvää, ettei pyydetty unionin oikeuden tulkinta voisi osoittautua hyödylliseksi ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle.
- 22 Niinpä unionin tuomioistuin on toimivaltainen vastaamaan ennakkoratkaisukysymyksiin.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 23 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksillään, jotka on tutkittava yhdessä, pääasiallisesti sitä, onko SEUT 49 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan Helsingin yliopiston apteekilla ja yksityisillä apteekeilla on toisistaan poikkeava sivuapteekkilupajärjestelmä.
- 24 Nämä kysymykset koskevat apteekkareita, jotka vastustavat Helsingin yliopiston apteekin yhden sivuapteekin siirtoa vetoamalla siihen, ettei kansallinen säännöstö ole unionin oikeuden mukainen siltä osin kuin säännösten mukaan Helsingin yliopiston apteekki voi pitää sivuapteekkeja suotuisammilla edellytyksillä kuin yksityiset apteekit. Heidän mukaansa lääkelaissa säädettyt rajoitukset, jotka koskevat yksityisen apteekin sivuapteekkien pitämistä, ovat tosin sinänsä perusteltuja. Lääkelain tavoite ei kuitenkaan edellytä, että Helsingin yliopiston apteekilla voi olla 16 sivuapteekkia, koska kaikkia sille lain 42 §:ssä säädettyjä erityistehtäviä voidaan aivan yhtä hyvin toteuttaa kolmella sivuapteekilla.
- 25 Esitetyillä kysymyksillä ei siis tiedustella sitä, onko SEUT 49 artikla esteenä yksityisten apteekkien sivuapteekkien pitämistä koskevalle kansalliselle säännöstölle, vaan sitä, onko mainittu määräys esteenä sille, että kyseisessä säännöstössä säädetään Helsingin yliopiston apteekkiin sovellettavasta erityisestä sivuapteekkilupajärjestelmästä, joka on yksityisiin apteekkeihin sovellettavaa sivuapteekkilupajärjestelmää suotuisampi.

Alustavat huomautukset

- 26 Esitettyihin kysymyksiin vastaamiseksi on muistutettava, että SEUT 168 artiklan 7 kohdan mukaan, sellaisena kuin sitä on tulkittu unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, unionin oikeus ei vaikuta jäsenvaltioiden toimivaltaan säätää sosiaaliturvajärjestelmistään ja toteuttaa erityisesti toimenpiteitä apteekkien kaltaisten terveyspalvelujen järjestämiseksi (em. yhdistetyt asiat Blanco Pérez ja Chao Gómez, tuomion 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 27 Jäsenvaltioiden on tätä toimivaltaansa käyttäessään kuitenkin noudatettava unionin oikeutta ja erityisesti perusvapauksia, mukaan lukien sijoittautumisvapaus, koskevia EUT-sopimuksen määräyksiä. Näissä määräyksissä kielletään jäsenvaltioita ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa näiden vapauksien käyttämiseen kohdistuvia perusteettomia rajoituksia terveydenhuollon alalla (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-171/07 ja C-172/07, Apothekerkammer des Saarlandes ym., tuomio 19.5.2009, Kok., s. I-4171, 18 kohta; asia C-345/09, van Delft ym., tuomio 14.10.2010, Kok., s. I-9879, 84 kohta ja asia C-89/09, komissio v. Ranska, tuomio 16.12.2010, Kok., s. I-12941, 41 kohta).
- 28 Arvioitaessa tämän velvoitteen noudattamista on otettava huomioon se, että ihmisten terveyden ja hengen suojaaminen on EUT-sopimuksessa suojelluista oikeushyvistä ja intresseistä tärkein ja että jäsenvaltioiden asiana on päättää siitä tasosta, jolla ne aikovat suojella kansanterveyttä, ja siitä tavasta, jolla kyseinen taso on saavutettava. Koska tämä taso voi vaihdella jäsenvaltiosta toiseen, jäsenvaltioille on tältä osin myönnettävä harkintavaltaa (asia C-531/06, komissio v. Italia, tuomio 19.5.2009, Kok., s. I-4103, 36 kohta ja em. yhdistetyt asiat Blanco Pérez ja Chao Gómez, tuomion 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 29 Missään unionin oikeuden määräyksessä tai säännöksessä ei myöskään ole sellaisia farmasian alan toiminnan aloittamista koskevia sääntöjä, joiden tarkoituksena olisi vahvistaa edellytykset, joilla uudet apteekit ja niiden mahdolliset sivuapteekit voidaan perustaa jäsenvaltioiden alueelle (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Blanco Pérez ja Chao Gómez, tuomion 45 kohta).
- 30 On siis tutkittava edellä mainittujen kriteerien perusteella, onko pääasioissa kyseessä olevaa säännöstöä pidettävä SEUT 49 artiklassa tarkoitettuna rajoituksena siltä osin kuin sen säännöt sivuapteekkien pitämisestä ovat suotuisammat Helsingin yliopiston apteekille kuin yksityisille apteekeille.

Sijoittautumisvapauden rajoitus

- 31 SEUT 49 artiklassa asetetaan velvollisuus poistaa sijoittautumisvapauden rajoitukset. Sijoittautumisvapautta koskevien EUT-sopimuksen määräysten tarkoituksena on niiden sanamuodon mukaan varmistaa kansallisen kohtelun soveltaminen vastaanottavassa jäsenvaltiossa. Lisäksi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 49 artikla on esteenä kansallisille toimenpiteille, jotka ovat omiaan tekemään unionin kansalaisille vaikeammaksi tai vähemmän houkuttelevaksi käyttää EUT-sopimuksessa taattua sijoittautumisvapautta, vaikka kyseisiä toimenpiteitä sovellettaisiinkin ilman kansalaisuuteen perustuvaa erottelua (ks. vastaavasti asia C-371/10, *National Grid Indus*, tuomio 29.11.2011, Kok., s. I-12273, 35 ja 36 kohta).
- 32 Siitä, onko pääasioissa kyseessä olevaa säännöstöä pidettävä syrjivänä, on todettava, että tämä säännöstö koskee erotuksetta ketä tahansa – Suomen tai toisen jäsenvaltion – kansalaista, joka haluaa perustaa yksityisenä apteekkarina sivuapteekin Suomen alueelle. Siinä ei siis ole kyse SEUT 49 artiklassa tarkoitettusta syrjinnästä.
- 33 On kuitenkin huomattava, että kyseisen säännösten mukaan yksityinen apteekkari voi perustaa Suomen alueelle vain kolme sivuapteekkia, joiden pitämiseen myönnettävä lupa edellyttää lisäksi, että kyseessä olevalla maantieteellisellä alueella ei väestömäärän vähäisyyden vuoksi ole riittäviä toimintaedellytyksiä itsenäiselle apteekille mutta sillä tarvitaan lääkkeiden saatavuuden vuoksi sivuapteekkia, kun taas Helsingin yliopiston apteekilla on oikeus pitää 16:ta sivuapteekkia riippumatta kyseessä olevan alueen väestömäärästä.
- 34 On todettava, että järjestelmä, joka on suotuisampi Helsingin yliopiston apteekille sille sallittujen sivuapteekkien määrän ja niiden pitämiseen myönnettävää lupaa koskevien edellytysten kannalta, on omiaan viemään yksityiseltä apteekkarilta oikeuden perustaa sivuapteekki jollekin niistä 16 maantieteellisestä alueesta, joille Helsingin yliopiston apteekki on perustanut sivuapteekin, mikä voi tehdä muiden jäsenvaltioiden yksityisille apteekkareille vähemmän houkuttelevaksi harjoittaa toimintaansa Suomen alueella kiinteän toimipaikan välityksellä. Se, että tällaisen suotuisamman järjestelmän rajoittavat vaikutukset kohdistuvat sekä jäsenvaltion omiin kansalaisiin että muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin, ei voi sulkea sitä SEUT 49 artiklan soveltamisalan ulkopuolelle (ks. tästä asia C-353/89, komissio v. Alankomaat, tuomio 25.7.1991, Kok., s. I-4069, Kok. Ep. XI, s. I-367, 24 ja 25 kohta).
- 35 Pääasioissa kyseessä olevan kaltaista kansallista säännöstöä on siis pidettävä SEUT 49 artiklassa tarkoitettuna sijoittautumisvapauden rajoituksena.

Sijoittautumisvapauden rajoituksen oikeuttaminen

- 36 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sijoittautumisvapauden rajoitukset, joita sovelletaan ilman kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää, voidaan perustella yleisen edun mukaisilla pakottavilla syillä, jos niillä voidaan taata tavoitellun päämäärän toteutuminen ja jos niillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen kyseisen päämäärän saavuttamiseksi (em. yhdistetyt asiat Blanco Pérez ja Chao Gómez, tuomion 61 kohta).
- 37 Lisäksi SEUT 52 artiklan 1 kohdan mukaan kansanterveyden suojelulla voidaan oikeuttaa sijoittautumisvapauden rajoituksia. Tällaiset rajoitukset voidaan tarkemmin sanoen oikeuttaa tavoitteella, jolla pyritään turvaamaan väestön varma ja laadukas lääkehuolto. Kyseisen tavoitteen tärkeys vahvistetaan SEUT 168 artiklan 1 kohdassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 35 artiklassa, joissa määrätään erityisesti, että kaikkien Euroopan unionin politiikkojen ja toimintojen määrittelyssä ja toteuttamisessa varmistetaan ihmisten terveyden korkeatasoinen suojelu (ks. yhdistetyt asiat Blanco Pérez ja Chao Gómez, tuomion 63–65 kohta).
- 38 Nyt käsiteltävässä asiassa on riidatonta, että Helsingin yliopiston apteekki myy yksityisten apteekkien tavoin lääkkeitä väestölle. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, Suomen hallitus ja Helsingin yliopiston apteekki ovat kuitenkin todenneet, että Helsingin yliopiston apteekilla on lääkelain nojalla farmasian opiskelijoiden koulutukseen ja lääkehuoltoon koskevaan tutkimukseen liittyviä erityistehtäviä sekä eräiden harvinaisten lääkevalmisteiden valmistukseen liittyviä erityispalvelutehtäviä, kun taas yksityisillä apteekkeilla ei ole tällaista lakisääteistä velvollisuutta.

- 39 Suomen hallitus on esittänyt tästä, että Helsingin yliopiston apteekilla on sille laissa säädettyjen erityistehtävien vuoksi keskeinen asema väestön varman ja laadukkaan lääkehuollon turvaamisessa, mikä on lääkelain tavoite.
- 40 Tässä yhteydessä on huomattava, että jäsenvaltioilla oleva toimivalta, johon tämän tuomion 26–28 kohdassa viitataan, toteuttaa toimenpiteitä apteekkien kaltaisten terveyspalvelujen järjestämiseksi ja päättää sekä kansanterveyden suojelun tasosta että siitä tavasta, jolla tämä taso on saavutettava, edellyttää, että jäsenvaltioilla on oikeus turvata kansanterveyden suojelu säätämällä yhdelle tai useammalle apteekille erityistehtäviä.
- 41 Kuten komissio on korostanut, Helsingin yliopiston apteekin tehtävät farmasian opetuksessa ja tutkimuksessa sekä harvinaisten lääkkeiden valmistuksessa lääkärin reseptin mukaan kuuluvat kansanterveyden suojeluun.
- 42 Edellä esitetystä seuraa, että – kun otetaan huomioon lääkelain tavoite turvata tietyn tasoinen kansanterveyden suojelu lakisääteisillä velvoitteilla – pääasioissa kyseessä olevaan kansalliseen säännöstöön perustuva järjestelmä, joka on suotuisampi Helsingin yliopiston apteekille sivuapteekkien pitämistä Suomen alueella koskevien edellytysten kannalta, on tarpeen, kunhan Helsingin yliopiston apteekin sivuapteekit todella osallistuvat Helsingin yliopiston apteekin erityistehtävien toteuttamiseen farmasian opiskelijoiden koulutuksessa, lääkehuoltoa koskevassa tutkimuksessa ja harvinaisten lääkevalmisteiden valmistuksessa, minkä selvittäminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana.
- 43 Se, että yksityisetkin apteekit osallistuvat käytännössä, kuten erityisesti pääasioiden valittajat ovat todenneet, opiskelijoiden koulutukseen tarjoamalla heille harjoittelupaikkoja, ei voi muuttaa kyseistä arviointia. Toisin kuin Helsingin yliopiston apteekki, yksityiset apteekit tarjoavat opiskelijoille harjoittelupaikkoja vapaaehtoisesti ja voivat tehdä niin vapaasti omien intressiensä mukaisesti. Lisäksi opiskelijoiden koulutus on vain yksi Helsingin yliopiston apteekille säädetystä tehtävistä.
- 44 Esitettyihin kysymyksiin on siis vastattava, että SEUT 49 artiklaa on tulkittava siten, ettei se ole esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännöstellä – jossa säädetään Helsingin yliopiston apteekkiin sovellettavasta erityisestä sivuapteekkilupajärjestelmästä, joka on yksityisiin apteekkeihin sovellettavaa sivuapteekkilupajärjestelmää suotuisampi –, kunhan Helsingin yliopiston apteekin sivuapteekit todella osallistuvat Helsingin yliopiston apteekille kansallisessa laissa säädettyjen erityistehtävien toteuttamiseen farmasian opiskelijoiden koulutuksessa, lääkehuoltoa koskevassa tutkimuksessa ja harvinaisten lääkevalmisteiden valmistuksessa, minkä selvittäminen on kansallisen tuomioistuimen asiana.

Oikeudenkäyntikulut

- 45 Pääasioiden asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEUT 49 artiklaa on tulkittava siten, ettei se ole esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännöstellä – jossa säädetään Helsingin yliopiston apteekkiin sovellettavasta erityisestä sivuapteekkilupajärjestelmästä, joka on yksityisiin apteekkeihin sovellettavaa sivuapteekkilupajärjestelmää suotuisampi –, kunhan Helsingin yliopiston apteekin sivuapteekit todella osallistuvat Helsingin yliopiston apteekille kansallisessa laissa säädettyjen erityistehtävien toteuttamiseen farmasian opiskelijoiden koulutuksessa, lääkehuoltoa koskevassa tutkimuksessa ja harvinaisten lääkevalmisteiden valmistuksessa, minkä selvittäminen on kansallisen tuomioistuimen asiana.

Allekirjoitukset